

соціальної девіантності, пов'язаної з моральними нормами, правилами поведінки і дисципліни, які не наносять шкоди іншим членам суспільства та різноманітні злочинні дії індивіда, що носять кримінальний характер і вимагають покарань; основні тенденції характеризуються посиленням негативних напрямків соціальної девіантності сучасного молодіжного середовища в українському суспільстві;

В сучасних кризових умовах трансформації українського суспільства послаблюється сила впливу соціальних регуляторів девіантності, однак за умови їх комплексного використання при вирішенні цих проблем можна досягти певної ефективності засобів запобігання негативних форм соціальної девіантності у молодіжному середовищі та її регулювання.

II. Висновок:

Процес інтеграції людини в суспільство завжди відбувається під його пильним наглядом. З метою існування як злагодженої системи суспільство в усі часи регулювало соціальну взаємодію через

спеціальний механізм підтримання соціального порядку. Він називається соціальним контролем.

Отже, людська поведінка жорстоко обмежена і регулюється суспільством. Для цього воно застосовує систему соціального контролю.

Нарешті, девіація, спричинюється навішуванням „ярлика девіантна". Мова йде про можливість тих чи інших впливових груп, передусім офіційних(правоохоронні органи, лікарі, вчителі) нав'язувати певні стандарти поведінки менш впливовим. Частіше, ця причина є фактором вторинної девіації. Однак, оскільки у визначеності девіантності можуть бути помилки, то часом і недевіант стає девіантом під тиском такого „ярлика".

Отже, девіація досить поширене соціальне явище, оскільки існують правила, завжди знайдуться їх порушники. Окрім того, суспільство розвивається і потребує нових норм задля свого функціонування як системи. Ці нові норми неминуче породжують нові типи девіації. Звідси необхідність формування толерантного підходу до девіантності і розуміння її об'єктивності.

Транскордонне співробітництво у контексті інтеграції України в європейський соціальний простір

Галина Щерба, Роксолана Яремкевич, Олеся Садловська

Кафедра соціології, Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА, м. Львів, пр. Свободи, 18, E-mail gshcherba@ukr.net

Abstract – Research of role of the European regions, specifics transborder and Euroregion collaboration in the context of functioning of social space in Europe has been devoted. An author accents attention on the problems of development of the European regions as a basic component in the process of state support of development of transborder cooperation.

Ключові слова: European region, scopes, Euroregional collaboration, social space.

I. Вступ

В умовах сучасної глобалізації проблема транскордонного співробітництва стає дедалі актуальнішою. Виникає потреба розширення та поглиблення співпраці із сусідніми державами, відбувається переоцінка функції державних кордонів, що має на меті знизити негативний аспект від їх існування. Транскордонне співробітництво допомагає встановити баланс між кордонами держав з метою покращення умов життя населення, опрацювання найефективніших моделей співпраці для вигідного співіснування.

II. Постановка проблеми дослідження

Вивчення проблем транскордонного співробітництва (ТКС) є актуальним для України ще й в контексті недавнього розширення Європейського

Союзу. У травні 2004 року в Євросоюз вступило десять нових членів, в тому числі західні сусіди України – Польща, Словаччина і Угорщина. В січні 2007 року до ЄС приєдналася ще одна країна, що є нашим сусідом – Румунія. Після розширення Європейського Союзу як Україна, так і сам Європейський Союз зіткнулися з новою ситуацією на кордонах – наразі західний кордон України є східним кордоном ЄС. Процес розширення ЄС за рахунок країн, які безпосередньо межують з Україною відкриває нові можливості для транскордонного співробітництва та стає поштовхом для економічних, політичних та соціальних змін в Україні. Тут важливим завданням для України стає не допустити появи нових розподільчих ліній в Європі та налагодити рівноправні відносини із сусідніми країнами.

Розвиток інтеграційних процесів в Європі та розширення на схід Євросоюзу потребує виокремлення нових пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва України та сусідніх держав. Важливо знайти нові інструменти і механізми, які б сприяли перетворенню проблем, що постали з розширенням ЄС в можливості і переваги для України. Водночас необхідно використати спільні вигоди з метою зміцнення як сфери національної безпеки, так і нових можливостей транскордонного і регіонального співробітництва.

Таким чином, транскордонне співробітництво набуває важливого значення для реалізації інтеграційної стратегії України. Тому актуальним завданням сьогодні є вдосконалення транскордонних зв'язків України та розбудова європейського рівня транскордонного співробітництва. Саме це може стати першим реальним кроком узгодження інтересів ЄС і України.

Питання транскордонного співробітництва активно досліджується зарубіжними науковцями, а недавно почало все більше цікавити і українських дослідників.

Проблемами транскордонної співпраці займалися наступні науковці: Р. Ратті, Г. -М. Чуді (Швейцарія), Д. Віллерс (Німеччина); П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З. Зьоло (Польща); Б. Борісов, М. Ілієва (Болгарія); С. Романов, В. Білчак, Л. Вардомський, Й. Зверев (Росія); П. Кузьмішин, Ю. Тей, (Словаччина) та українські вчені: О. Амоша, П. Беленький, З. Бройде, В. Будкін, І. Бураковський, Б. Буркинський, О. Вишняков, С. Гакман, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, М. Козоріз, М. Лендзел, Н. Луцишин, П. Луцишин В. Ляшенко, Ю. Макогон, М. Мальський, А. Мельник, Н. Мікула, І. Михасюк, А. Мокій, В. Пила, С. Пирожков, С. Писаренко, І. Студенніков та ін.

Цими вченими на теоретичному рівні розглянуто поняття транскордонного співробітництва та суміжні терміни, досліджено основні тенденції регіонального розвитку, узагальнено досвід діяльності транскордонних об'єднань країн Західної Європи, вивчено вітчизняну практику участі прикордонних регіонів у транскордонному співробітництві. Ними були також проведені окремі дослідження, які в основному стосувалися соціально-економічного розвитку конкретних прикордонних територій та практичної діяльності євро регіонів. Однак транскордонне співробітництво розглядається в основному з економічної чи політичної точки зору. З соціологічної ж точки зору транскордонне співробітництво є досі маловивченим. Соціологічні дослідження, що проводяться в галузі транскордонного співробітництва в основному мають несистемний характер та не охоплюють усю сукупність актуальних проблем у цій галузі. Існують також питання дискусійного характеру, а також такі, що потребують подальшої розробки з урахуванням сучасних світових тенденцій розвитку основних сфер суспільного життя.

Метою даної роботи є теоретичний аналіз транскордонного співробітництва, а також вироблення рекомендацій та вказівок щодо інтенсифікації транскордонного співробітництва на основі результатів соціологічного дослідження.

III. Аналіз результатів соціологічних досліджень

Як оцінюється все, що відбувається на кордоні і навколо нього, громадянами сусідніх країн, що вони хотіли б змінити в існуючому порядку, чого очікують від транскордонного співробітництва ближчим часом

і в перспективі? Відповіді на ці та інші подібні запитання дозволяють встановити в процесі управління транскордонними потоками зворотній зв'язок, без якого воно не може бути ефективним.

Вивчення суспільної думки щодо транскордонних процесів доцільно проводити на двох рівнях: рівні опитування населення прикордонних територій (з тією чи іншою репрезентативністю) та експертному рівні.

Автором були проведені експертні опитування з проблем активізації ТКС, результати яких опубліковані [1, с. 82; 2, с. 24; 3, с. 41; 4, с.162].

Розглянемо результати соціологічного дослідження широкої репрезентативності проведеного в державах-членах ЄС і країнах-кандидатах в травні-червні 2006 року Соціологічною службою ЄС (Євробарометром). Це дослідження було присвячене питанню Європейської політики сусідства. Важливим, наприклад, є показник позитивного сприйняття громадянами ЄС відносин Союзу з країнами-сусідами – 68%. 90% респондентів упевнені, що співробітництво із країнами-сусідами важливе для боротьби з організованою злочинністю і тероризмом, для економічного розвитку (88%), для зменшення потоків нелегальної міграції (64%). Відповідаючи на запитання, які країни є сусідами Євросоюзу, його громадяни найчастіше називають Україну (58%), Росію (57%), Білорусь (50%) та країни південного Середземного моря [5].

Результати проведеного дослідження дають ґрунтовну інформацію про актуальний стан транскордонного співробітництва між зазначеними державами, щодо порівняльного аналізу рівня його розвитку, оцінки роботи консульських та прикордонних і служб.

Розвиток транскордонного співробітництва на новому східному кордоні Європейського Союзу визначається комплексом геополітичних, економічних, цивілізаційних, етнічних та інших факторів. Ці фактори справляють на ТКС суперечливий вплив, з одного боку – стимулюючи процеси, з іншого – стримуючи їх.

IV. Висновки

Можна прогнозувати два етапи розвитку процесу розширення і поглиблення ТКС.

Перший етап – етап адаптації до європейських стандартів – буде складним і багато в чому болісним. Це обумовлюється, з одного боку, введенням країнами ЄС візового режиму і пов'язаними з цим обмеженнями вільного пересування громадян східноєвропейських країн в західному напрямку. З іншого – труднощами із створенням ефективних механізмів співпраці.

Другий етап – етап реалізації закладеного в ТКС потенціалу принесе реальні і відчутні результати як в економічному, так і в соціальному плані. А це, у свою чергу, призведе до формування нової, системної якості транскордонної співпраці [6, с. 54].

Часові рамки цих етапів прогнозувати складно, оскільки в різних сегментах нових східних кордонів ЄС вони, безумовно, будуть різними (в залежності від інтенсивності розвитку транскордонної співпраці).

Розвиток ТКС не буде простим і безпроблемним. Високий коефіцієнт макросоціальних відмінностей суб'єктів і умов транскордонної співпраці значно ускладнює його. Але систематичні і цілеспрямовані зусилля по зменшенню негативних чинників забезпечать ефективне функціонування нового східного кордону ЄС, успішний розвиток транскордонного співробітництва.

References

- [1] Щерба Г.І. Соціологічні дослідження розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Зб. наук. пр. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, Фенікс, 2007. – Вип. 8. – С. 82–92.
- [2] Щерба Г.І. Функціонування євро регіонів у соціальному просторі Європи // Молодь в умовах нової соціальної перспективи: матер Х Міжн. наук-практ. конф. – Житомир, 2008. – С. 24-26.
- [3] Щерба Г.І. Роль євро регіонів і транс-кордонного співробітництва у функціонуванні соціального простору в Європі // Український соціум. – 2008. – №3(26). – С.41–53.
- [4] Щерба Г.І. Сучасні проблеми транс-кордонного співробітництва України і Польщі в світлі соціологічних досліджень // Соціально-економічне гуртування у контексті модернізації транскордонних регіонів: наук. ред. М.Г. Возняк. – Жешів: Вид-во Жешівського ун-ту, 2008. – С. 162–171.
- [5] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
- [6] Устич С.І. Транс-кордонне співробітництво як альтернатива новій “залізній завісі” та конфліктам. – Ужгород: Карпати, 2007. – 240 с.

Соціологічний аспект сутності феномену успіху

Анастасія Ярема

Кафедра соціології та соціальної роботи, Національний університет «Львівська політехніка», УКРАЇНА, м.Львів, вул.С.Бандери, 12, E-mail: anastasiya.yarema@gmail.com

Abstract - Specificity of sociological approach to investigation of the notion «success» is outlined. The concept of «success» is examined at personal and social level of analysis, what gives an opportunity to differentiate between the conceptions of «life success» and «social success». Social success is concerned as socially significant and recognized result of person's social actions, unlike the term «life success», which fixes persons subjective estimation of its own social practices. The author offers own definition, considering social success as socially meaningful result of agent's social practices in the significant field of activity, using legitimate methods.

Ключові слова - success, social practices, life success, social success.

Тема успіху, успішності в масових стратегіях індивідів стала дедалі частіше з'являтися на сторінках робіт соціологів, підтверджуючи, імовірно, суспільну потребу в конструктивному, позитивному напрямку аналізу соціальної реальності. Для сучасного суспільства притаманна зміна ставлення до проблеми успіху як життєвої цінності. Особливості соціальної ситуації розвитку особистості (включаючи економічні, соціальні, політичні і культурні процеси) формують у суспільній свідомості зразок успішної людини (в особистому, професійному та соціальному плані) як ідеал. Тому успіх та життєві досягнення поступово входять до числа найважливіших цінностей сучасної особистості.

Можна з певною долею впевненості говорити про формування ідеології соціального успіху в сучасному суспільстві та утвердження в суспільній свідомості доктрини соціального успіху. Орієнтація на досяг-

нення успіху в різних сферах життя, бажання відповідати суспільним стандартам успішності, демонстрація символів соціальної успішності стають факторами, які визначають поведінку соціальних агентів і значною мірою впливають на структурування соціального простору.

Сучасне суспільство характеризується зміною ціннісного простору і, відповідно, уявлень населення про соціальний успіх та легітимні способи й стратегії його досягнення. Поняття успіху носить комплексний характер і за своєю суттю є міждисциплінарним. Його вивченню присвячена значна кількість робіт з психології, філософії, соціології, педагогіки, управлінської діяльності. Категорія успіху в соціології характеризує суспільне буття соціального суб'єкта, описує й структурує життєвий простір, а також є показником ефективності соціальної системи в цілому.

Специфікою предметного поля соціології в дослідженні успіху є зосередження на аналізі існуючих в суспільстві уявлень про успіх та успішних людей, ціннісних орієнтацій, символів та ідеалів, пов'язаних з успіхом, критеріїв та чинників досягнення успіху, факторів, що впливають на формування успішності людини, стратегій та практик успішної діяльності соціальних агентів.

Соціологічний аспект дослідження успіху представлений у роботах М. Вебера, В. Зомбарта, И. Шумпетера, К. Мангейма, А. Хоннета, В.І. Бакштановського, Г.С. Батигіна, А.Г. Здравомислова, Г.Л. Тульчинського, Ю.А. Согомонова, Ю.В. Согомонова, В.А. Чурилова, В.А. Ядова, в яких розглядається